

การสำรวจพฤติกรรมและปัญหาด้านการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรออนไลน์

สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

THE SURVEY ON BEHAVIORS AND LEARNING PROBLEMS OF BUSINESS CHINESE MAJOR STUDENTS IN ONLINE COURSES AT KRIRK UNIVERSITY

อรพรรณ สุภาพ* และ ชยชนน์ โพธิ์ทิพย์

Oraphan Suvaphap* and Chayachon Photip

สาขาวิชาภาษาจีน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี 84100

Program in Chinese Department, Faculty of Humanities and Social Sciences,

Suratthani Rajabhat University, Suratthani 84100, Thailand

*Corresponding Author: E-mail: au.orphan@gmail.com

รับบทความ 22 กุมภาพันธ์ 2567 แก้ไขบทความ 9 มิถุนายน 2567 ตอรับบทความ 11 มิถุนายน 2567 เผยแพรบทความ เมษายน 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การสำรวจพฤติกรรมและปัญหาการเรียนการสอนของนักศึกษาหลักสูตรออนไลน์ สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก และ 2) เสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน โดยเก็บข้อมูลจากนักศึกษาชั้นปีที่ 1-4 สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 35 คน และอาจารย์ผู้สอนหลักสูตรออนไลน์ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 7 คน ด้วยแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า

1. นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ สถานที่ที่ใช้เข้าเรียนออนไลน์ คือ สถานที่พัก/คอนโด และโปรแกรมที่นักศึกษาใช้บ่อย คือ VooV Meeting

2. นักศึกษาประสบปัญหาการเรียนระบบออนไลน์ ในภาพรวม ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.64$) โดยปัญหาด้านบุคคล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 2.91$) รองลงมา ปัญหาด้านการเรียน ($\bar{X} = 2.79$) ปัญหาด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 2.68$) และปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ($\bar{X} = 2.19$) ตามลำดับ

3. ผู้สอนใช้วิธีสอนแบบบรรยายและแบบอุปนัย ทั้งนี้ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางเพื่อแก้ปัญหาการเรียน ดังนี้ 1) ด้านบุคคล ผู้เรียนสามารถปรึกษา หรือทำข้อตกลงกับผู้สอนเกี่ยวกับตารางเรียน บริหารจัดการเวลา และหาเวลาเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง 2) ด้านการเรียน ผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนช่องทางการติดต่อ เช่น ไลน์ วีแชท เฟสบุ๊ก หรือเบอร์โทรศัพท์ เพื่อติดต่อสื่อสารแก่นักศึกษา 3) ด้านสิ่งแวดล้อม ก่อนเข้าเรียนผู้เรียนควรจัดเตรียมสถานที่ที่เหมาะสม มีอากาศถ่ายเทสะดวก ไม่มีเสียงรบกวนจะได้ไม่เกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนของผู้เรียน และ 4) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ก่อนเข้าเรียนผู้เรียนควรหาสถานที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตครอบคลุมพื้นที่ หรือเลือกใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความแข็งแรง

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้สื่อเรียนออนไลน์, ปัญหา, การจัดการเรียนการสอน

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to survey the behaviors and learning problems of Business Chinese Major Students in online courses at Kirk University, and 2) to propose guidelines for improving the teaching and learning process. Data were collected from 35 undergraduate students majoring in Business Chinese, spanning the first to fourth year, and seven lecturers teaching online courses at Kirk University through a set of questionnaires and interview forms. The data were analyzed by percentage, average, and standard deviation.

The research results revealed that:

1. Most students used their mobile phones to study from their places or condominiums. The mobile application they most frequently used was VooV Meeting;

2. The students encountered challenges in studying online courses at an overall medium level ($\bar{X} = 2.64$). Personal problems reached at the highest level of challenges ($\bar{X} = 2.91$), followed by learning problems ($\bar{X} = 2.79$), learning support problems ($\bar{X} = 2.68$), and environmental problems ($\bar{X} = 2.19$), respectively;

3. The lecturers employed both inductive and deductive methods. The researcher has also proposed solutions to address learning problems as follows: 1) Individual Level: Students are encouraged to consult with teachers or establish class agreements regarding learning schedules, and time management, and create suitable self-learning schedules; 2) Learning: Teachers should provide various channels, such as Line, WeChat, Facebook, or telephone number, to facilitate communication with students; 3) Environment: Teachers must prepare appropriate study environment—well-ventilated, quiet, and free from noises, to enhance learning effectiveness of learners; and 4) Learning Tool Support: Before classes begin, learners should find a suitable study location with a stable internet connection or a strong Internet network.

Keywords: Online Learning Media Behaviors, Problems, Teaching and Learning Management

บทนำ

ผลกระทบหลังจากโควิด 19 ทำให้โลกเราเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านไม่เว้นแม้แต่ด้านการศึกษา รูปแบบการเรียนรู้เปลี่ยนไป ดังที่ ประจักษ์นันท์ นิลสุข (การประชุมวิชาการระดับชาติครุศาสตร์ ครั้งที่ 4, 2565) กล่าวว่า ระบบการศึกษาของชาติจะเปลี่ยนไปเป็นระบบ 4.0 การเรียนแบบบรรยายในห้องจะลดน้อยลง อีกทั้งในปัจจุบัน ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องสามารถใช้เครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น ส่งผลให้การศึกษาของประเทศไทยเกิดการปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ก้าวทันต่อความต้องการของผู้เรียน การเรียนการสอนแบบออนไลน์จึงเริ่มเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอน การศึกษาแบบไร้พรมแดนเป็นการขยายโอกาสให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ในรูปแบบที่เข้ากันได้กับไลฟ์สไตล์ของตัวเอง โดยไม่จำเป็นต้องเดินทางไปสถานศึกษา เกิดความสะดวกและเข้าถึงบทเรียนได้อย่างรวดเร็ว ในทุกสถานที่และทุกเวลา

ปัจจุบันมีสถาบันการศึกษาที่ทำการเปิดหลักสูตรการเรียนระดับปริญญาตรีผ่านระบบออนไลน์ ทั้งหมด 5 แห่ง ดังนี้ (1) มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี (2) มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น (3) มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (4) มหาวิทยาลัยรังสิต และ (5) มหาวิทยาลัยเกริก แต่มีมหาวิทยาลัยเกริกเพียงแห่งเดียวที่เปิดสอนหลักสูตรภาษาจีนออนไลน์ โดยเริ่มเปิดหลักสูตรออนไลน์ สาขาภาษาจีนธุรกิจ ในปี พ.ศ. 2562 รูปแบบการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ มีทั้งถ่ายทอดสดและวีดิโอ ผ่านระบบ E-Learning เรียนทั้งหมด จำนวน 123 หน่วยกิต มีอาจารย์ผู้สอนรวม จำนวน 12 คน ในด้านการจัดการเรียนการสอน ในช่วง 3 ปี ที่ผ่านมา มีจำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้น กล่าวคือ จำนวนนักศึกษา ในปี พ.ศ. 2563 มีจำนวน 60 คน มาในปี พ.ศ. 2564 เพิ่มขึ้น จำนวน 169 คน และ จำนวน 114 คน ในปี พ.ศ. 2565 ซึ่งคาดการณ์ว่า การที่จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นนั้น อาจมีปัจจัยหลายด้าน Hall (1997) ได้กล่าวไว้ว่า ประโยชน์ของการเรียนแบบออนไลน์หรือ E-Learning มีความยืดหยุ่นและความสะดวก กล่าวคือ ผู้เรียน E-Learning สามารถเข้าถึงเนื้อหาหลักสูตร ณ เวลาและสถานที่ใดก็ได้ตามสะดวก แต่ความสะดวกซึ่งเป็นการขจัดข้อจำกัดทางกายภาพที่เกิดจากการเรียนในห้องเรียนแบบเดิม การเรียนผ่านเว็บสามารถเรียนได้จากที่บ้าน ที่ทำงาน หรือที่สถานศึกษาตามความสะดวกของผู้เรียน เป็นการลดค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าใช้จ่ายในการใช้ห้องเรียนด้วย ปัจจัยเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการตัดสินใจ ที่ทำให้นักศึกษาเลือกที่จะเรียนหลักสูตรออนไลน์ทดแทนหลักสูตร onsite และในอนาคตสามารถคาดการณ์ได้ว่าแนวโน้มของนักศึกษาจะมีจำนวนเพิ่มขึ้น ฉะนั้นทางหลักสูตรจึงจำเป็นต้องวางแผนเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมาทางหลักสูตรออนไลน์สาขาภาษาจีนธุรกิจ ยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยด้านพฤติกรรม การเรียน และการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ การมีข้อมูลจากการทำวิจัยจะเป็นอีกก้าวหนึ่งที่ทำให้หลักสูตรได้ทราบถึง

พฤติกรรมและปัญหาของผู้เรียน รวมถึงการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของผู้สอน เพื่อนำผลที่ได้มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น ทางหลักสูตรจำเป็นต้องทราบถึงสภาพความเป็นจริง ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อในการเรียนออนไลน์ ปัญหาการเรียนของนักศึกษา และสำรวจการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน รวบรวมข้อมูลและนำผลสำรวจที่ได้ไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรออนไลน์เพื่อให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับพฤติกรรมการเรียนระบบออนไลน์ของผู้เรียน พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขปัญหา อีกทั้งยังเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร ผู้สอน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบ และร่วมกันวางแผนปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพการเรียนการสอนดียิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมและปัญหาการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก
2. เพื่อสำรวจการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาการจัดการเรียนการสอนภาษาจีน สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การเรียนออนไลน์ หมายถึง นวัตกรรมทางการศึกษาที่เข้ามาเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนการสอนแบบเดิม โดยกรนำเทคโนโลยีมาใช้ผสมผสานร่วมกัน เช่น อินเทอร์เน็ต อุปกรณ์สื่อสาร แพลตฟอร์มการเรียน เป็นต้น เพื่อสร้างห้องเรียนเสมือนจริง โดยผู้เรียนสามารถเข้าถึงแหล่งการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง และสะดวกรวดเร็ว โดยจัดอุปกรณ์ด้านสถานที่และเวลา
2. พฤติกรรมเรียนออนไลน์ของนักศึกษา หมายถึง การแสดงออกในการปฏิบัติตัวของผู้เรียนเกี่ยวกับการเรียนในด้านต่าง ๆ ได้แก่ การใช้เครื่องมือในการเรียน สถานที่ที่ใช้เรียน แพลตฟอร์มประกอบการใช้เรียน เป็นต้น
3. ปัญหาการเรียนออนไลน์ หมายถึง อุปสรรคหรือปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการทำกรเรียนการสอน เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร สถานที่เรียนไม่เอื้ออำนวย ผู้สอนสอนเร็วผู้เรียนตามไม่ทัน ผู้เรียนไม่มีสมาธิจดจ่อกับการเรียนออนไลน์ เป็นต้น
4. สภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ตามแผนการสอน การเลือกวิธีสอน สื่อการสอน และเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้แก่ผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นความสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์

1. ด้านพฤติกรรมการเรียนออนไลน์ของผู้เรียน

วัฒนพร จตุรนนท์ และคณะ (2563) ศึกษาพฤติกรรมการเรียนออนไลน์และความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ของนิสิตหลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาจีน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ใช้สมาร์ทโฟนและคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กในการเรียนแบบออนไลน์และเรียนแบบเรียลไทม์ตามเวลาเรียนมากที่สุด เช่นเดียวกับผลการศึกษาของ วรชมน เพียรเสมอ และคณะ (2565) ที่พบว่า นักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เรียนแบบออนไลน์ในช่วงสถานการณ์ ของโรคติดเชื้อโควิด-19 มีการใช้โทรศัพท์มือถือสลับกับคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กในการเรียนระบบออนไลน์และมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียนการสอนผ่านโปรแกรม VooV มากที่สุด

เด่น บุญมาวงศ์ และคณะ (2565) พบว่า นักศึกษามีความถี่ในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียน คือ 3-4 วันต่อสัปดาห์ ระยะเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนในแต่ละครั้ง พบว่า นักศึกษามีระยะเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนในแต่ละครั้ง คือ 2-3 ชั่วโมง ระยะเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียน พบว่า นักศึกษามีช่วงเวลาในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนช่วงเวลา 12.01 ถึง 16.00 น สถานที่ในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียน พบว่า ส่วนใหญ่สถานที่ในการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนคือที่บ้าน อุปกรณ์ที่ใช้ในการใช้สื่อออนไลน์สำหรับการเรียน พบว่า นักศึกษาใช้คอมพิวเตอร์พกพา Notebook laptop ระบบที่ใช้ในการเรียนออนไลน์ พบว่า ส่วนใหญ่ใช้ระบบ Google classroom วัตถุประสงค์ที่ผู้เรียนใช้บนสื่อออนไลน์ที่ใช้ในการเรียน พบว่า ส่วนใหญ่เรียนแบบเรียลไทม์กับอาจารย์ผู้สอน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า นักศึกษาจะใช้โทรศัพท์มือถือสลับกับคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กในการเข้าเรียนและมีความพึงพอใจต่อการใช้โปรแกรมโซเชียลมีเดียเข้าเรียนแบบเรียลไทม์กับอาจารย์ผู้สอน

2. การจัดการเรียนการสอนออนไลน์

Taylor (2014) การเรียนแบบออนไลน์เหมือนกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนตรงที่ครูผู้สอนจะต้องจัดเตรียมกิจกรรมและประสบการณ์เรียนให้กับผู้เรียน และการเรียนการสอนที่ดีนั้น ผู้เรียนและผู้สอนควรต้องปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน ดังนั้น การเรียนการสอนออนไลน์จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การสร้างบทเรียนบนเว็บ เพื่อให้ผู้เรียนเข้ามาศึกษาเนื้อหาบทเรียนเท่านั้น หากแต่ยังต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ

จักรกฤษณ์ โปตาพล (2563) ในการเรียนการสอนออนไลน์จำเป็นต้องมีการทำความเข้าใจถึงรายละเอียดการเรียนการสอนในแต่ละครั้งที่เข้าเรียน โดยผู้สอนจะต้องกำหนดกรอบเวลาการเรียนการสอนไว้อย่างชัดเจน ดังนี้ (1) กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้งให้ชัดเจนว่ามีอะไรบ้าง มีกิจกรรม ทักทาย เชื่อมชื่อ บรรยาย แบ่งกลุ่มทำงาน นำเสนออภิปราย สรุป ทำแบบทดสอบ เป็นต้น (2) กำหนดสื่อการเรียนการสอนในแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอน (3) กำหนดระยะเวลาของแต่ละกิจกรรมการเรียนการสอนว่าใช้เวลาเท่าไร ในแต่ละกิจกรรม และ (4) กำหนดว่ากิจกรรมการเรียนการสอนใดบ้างที่จะควรจะเป็นการออนไลน์ กิจกรรมใดบ้างควรจะออฟไลน์เช่น กิจกรรมบางกิจกรรม อาจไม่จำเป็นต้องออนไลน์ แต่เป็นการให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองก่อน ก่อนที่จะเข้าสู่การออนไลน์

จุฬารัตน์ บุชชงก์ (2565) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้สอนได้จัดเตรียมเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้แบบฝึกหัด และกระบวนการวัดผลประเมินผลในรูปแบบออนไลน์ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ซึ่งสรุปพอสังเขป ดังนี้ (1) ผู้สอนต้องจัดเตรียมกิจกรรม กำหนดเนื้อหาเวลาให้ชัดเจน สร้างบรรยากาศเสมือนในชั้นเรียน (2) กำหนดสื่อการเรียนการสอน (3) ผู้เรียนและผู้สอนต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

3. ปัญหาการเรียนแบบออนไลน์

วัณพร จตุรนนท์ และคณะ (2563) พบว่า นิสิตพบปัญหาต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ ได้แก่ ปัญหาด้านอินเทอร์เน็ต สภาพแวดล้อมในการเรียน บรรยากาศไม่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ เช่น อากาศร้อน มีเสียงดังรบกวนสมาธิ

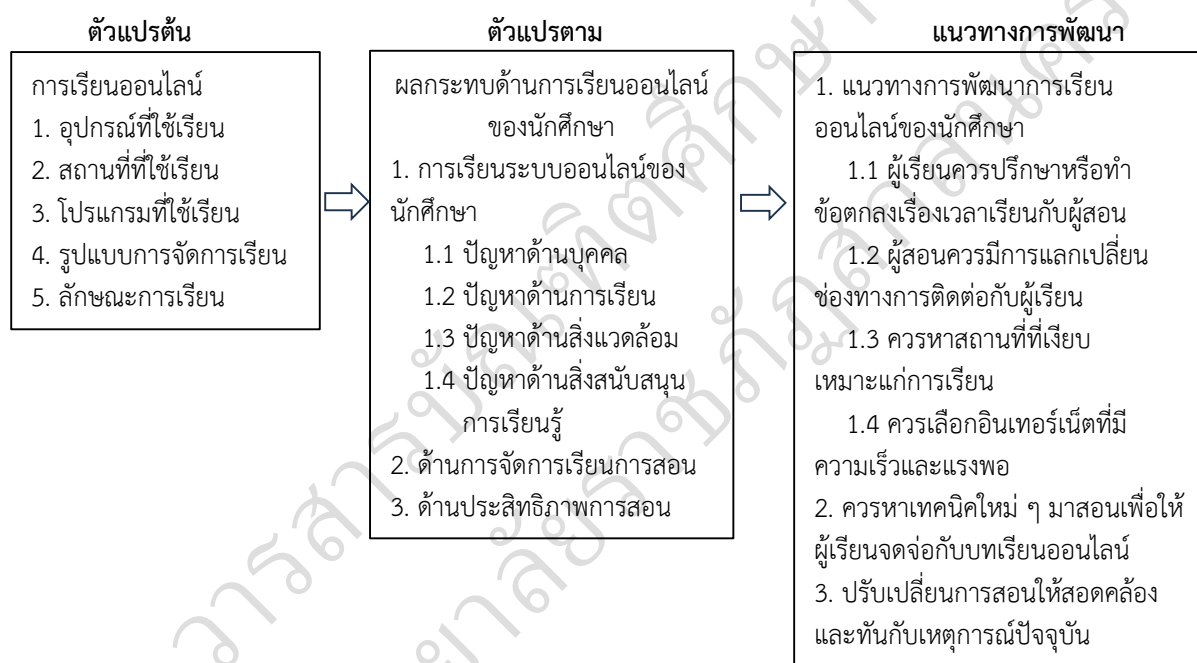
นรินทร์ นนทมาลย์ และคณะ (2564) พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ที่เป็นปัญหามากที่สุดในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ คือ สื่อเทคโนโลยีและเครือข่ายอินเทอร์เน็ต รองลงมา คือ ผู้เรียน และกิจกรรมการเรียนการสอน

สุภาภรณ์ หนูเมือง และคณะ (2565) ปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ พบว่า นักศึกษาบางส่วนเข้าเรียนแต่ขาดปฏิสัมพันธ์ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ นักศึกษาไม่มีความพร้อมในการเปิดกล้องเปิดไมโครโฟนทำให้เป็นอุปสรรคต่อการสื่อสารระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การคุมชั้นเรียนคะแนนสอบโดยเฉพาะคะแนนส่วนการปฏิบัติการมีแนวโน้มลดลง และยิ่งไปกว่านั้นมีนักศึกษาบางรายค่อย ๆ ขาดการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนรวมถึงไม่ค่อยเข้าห้องเรียนออนไลน์ ส่งผลกระทบให้นักศึกษาในแต่ละกลุ่มเรียนเล็กเรียนกลางคัน

จักรกฤษณ์ โปตาพล (2563) ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ จากการปฏิบัติที่ผ่านมาพบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติจริง ดังนี้ (1) ทักษะของผู้สอน (2) ความชำนาญการในเทคโนโลยี การเรียนการสอนออนไลน์เป็นการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์อาจารย์ผู้สอนที่บางคนอายุมากแล้ว ยังไม่สามารถปรับตัวในการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ดังนั้นมีผลต่อการเรียนการสอนออนไลน์ (3) การผลิตสื่อเพื่อใช้ในการเรียนการสอน (4) ขาดบุคลากรฝ่ายสนับสนุน การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ต้องมีบุคลากรฝ่ายสนับสนุนด้าน เทคโนโลยีไว้คอยสนับสนุนอาจารย์ผู้สอนที่ไม่ค่อยชำนาญในการใช้ รวมทั้งช่วยในการผลิตสื่อการสอนด้วย (5) ปัญหาด้านเทคนิค ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเรื่องไฟฟ้าดับ คอมพิวเตอร์มีปัญหา ระบบอินเทอร์เน็ตล่ม ล้วนก่อให้เกิดผลกระทบในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ทั้งสิ้น (6) ความพร้อมของผู้เรียน การขาดเครื่องไม้เครื่องมือในการเรียน ขาดสัญญาณเน็ต ซึ่งผู้เรียนบางคนมีปัญหาอยู่ในสถานที่ห่างไกล และ (7) การเพิ่มขึ้นของต้นทุนในการจัดการเรียนการสอน

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจปัญหาด้านการเรียนออนไลน์ สามารถแบ่งปัญหาออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ปัญหาด้านบุคคล แบ่งเป็น 2 ด้าน คือ (1) ด้านผู้สอน ปัญหาด้านทัศนคติของผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนออนไลน์ เรื่องการคุมชั้นเรียน ปัญหาด้านการจัดกิจกรรม และความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีในการสอน (2) ด้านผู้เรียน เช่น การขาดเครื่องมือในด้านการเรียน ขาดปฏิสัมพันธ์ในการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ 2) ปัญหาด้านเทคโนโลยีและเครือข่าย และ เช่น สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร โปรแกรมคอมพิวเตอร์พื้นฐานไม่รองรับ และ 3) ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่มีสมาธิในการเรียนเนื่องจากบรรยากาศไม่เอื้ออำนวย ไม่มีพื้นที่ส่วนตัวเพื่อใช้เรียนออนไลน์

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ดังรายละเอียด ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ศึกษาในการวิจัย แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มแรก นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก ในปีการศึกษา 2565 จำนวน 98 คน และกลุ่มที่สอง อาจารย์ผู้สอน หลักสูตรออนไลน์ สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก ทั้งหมดจำนวน 12 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต ชั้นปีที่ 1-4 สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 35 คน และอาจารย์ผู้สอน หลักสูตรออนไลน์ สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก จำนวน 7 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสร้างขึ้นจากกรอบทฤษฎีวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา เพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเนื้อหา มีดังนี้

1. ด้านนักศึกษา ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อในการเรียน ปัญหาด้านการเรียนออนไลน์ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ ส่วนที่ 2 พฤติกรรมการใช้สื่อ

ออนไลน์ เรียนออนไลน์ของนักศึกษา เป็นข้อคำถามแบบเลือกคำตอบเกี่ยวกับ อุปกรณ์ที่ใช้เรียน สัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ใช้เรียนและสถานที่เรียน และส่วนที่ 3 ปัญหาด้านการเรียนระบบออนไลน์ของนักศึกษา แบ่งเป็น ด้านบุคคล ด้านการเรียน ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสิ่งสนับสนุน ลักษณะคำตอบเป็นมาตราประมาณค่า 5 ระดับ

2. ด้านอาจารย์ผู้สอน ใช้แบบสอบถามการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ความคิดเห็นที่มีต่อการสอน โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เป็นคำถามแบบเขียนตอบ ส่วนที่ 2 วิธีการสอน เป็นข้อคำถามแบบเลือกตอบ และส่วนที่ 3 ประสิทธิภาพการสอนและข้อคิดเห็นที่มีต่อการสอนแบบออนไลน์

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามที่ใช้วิจัยในครั้งนี้ ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยทดสอบความเที่ยงตรง (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามรายข้อ (Item–Objective Congruence Index: IOC) ซึ่งได้ค่าเฉลี่ย IOC รายข้ออยู่ระหว่าง 0.67–1.00 คะแนน เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานกำหนด

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การสำรวจพฤติกรรมกรรมการเรียนระบบออนไลน์ ปัญหาของนักศึกษาที่มีต่อหลักสูตรออนไลน์ แบบสอบถาม (สำหรับนักศึกษา) ในส่วนที่ 3 และส่วนที่ 4 เป็นข้อคำถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ ระดับมากที่สุด (5) ระดับมาก (4) ระดับปานกลาง (3) ระดับน้อย (2) ระดับน้อยที่สุด (1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ซึ่งเกณฑ์การให้ความหมายของค่าเฉลี่ย มีดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

ผู้วิจัยแบ่งผลการวิจัยออก เป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ด้านนักศึกษา) จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 35 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 94.29 เพศชาย จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.71 แบ่งออกเป็นระดับชั้นปีที่ 1 จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 ระดับชั้นปีที่ 2 จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 25.71 ระดับชั้นปีที่ 3 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 และระดับชั้นปีที่ 4 จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 17.14 เคยเรียนภาษาจีนมาก่อน จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 37.14 และยังไม่เคยเรียนมาก่อน จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 62.85

1.2 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (ด้านอาจารย์ผู้สอน) จากกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 7 คน จำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 เพศหญิง จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 จากตาราง พบว่า ผู้สอนทุกคนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 100 และมีอายุน้อยกว่า 30 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 71.43 และผู้สอนส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ด้านการสอนอยู่ช่วงระหว่าง 1–3 ปี มีค่าเฉลี่ย 57.14 ผู้สอนเหล่านี้จัดว่าเป็นอาจารย์ภาษาจีนคลั่งลูกใหม่

2. พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก มีดังนี้

ผลสำรวจพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก ดังตาราง 3

ตาราง 3 พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก

พฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนออนไลน์ของนักศึกษา	จำนวน (N 35)	ร้อยละ
1. อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่ใช้เรียนระบบออนไลน์ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
1.1 คอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ	6	17.14
1.2 โทรศัพท์มือถือ	25	71.43
1.3 ไอแพด	20	57.14
1.4 คอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก	20	57.14
1.5 อื่น ๆ	1	2.86
2. สถานที่ที่ใช้เรียน (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
2.1 บ้าน/คอนโด	34	97.14
2.2 ร้านกาแฟ	8	22.86
2.3 ที่ทำงาน	16	45.71
2.4 บนรถ	6	17.14
3. โปรแกรมและแอปพลิเคชันที่ต้องใช้ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
3.1 Zoom Meetings	4	11.43
3.2 VooV Meeting	18	51.43
3.3 Youtube	3	8.57
3.4 Line	4	11.43
3.5 We Chat	1	2.86
3.6 Google Forms	2	5.71
3.7 Gmail	2	5.71
3.8 Kahoot	0	0.00
3.9 อื่น ๆ	1	2.86

ผลสำรวจด้านพฤติกรรมการใช้สื่อออนไลน์ในการเรียนออนไลน์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ซึ่งมี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 ใช้โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์ รองลงมา คือ ไอแพดและคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊ก มีจำนวนเท่ากัน คือ 20 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ตั้งโต๊ะ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 17.14 และมีจำนวน 1 คน ที่ระบุว่าใช้อุปกรณ์ชนิดอื่น คิดเป็นร้อยละ 2.86

ในส่วนสถานที่เรียน พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนออนไลน์ที่บ้าน/คอนโด จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 97.14 รองลงมา คือ สถานที่ทำงาน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 45.71 ร้านกาแฟ 8 คน คิดเป็นร้อยละ 22.85 และบนรถ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 17.14

สำหรับโปรแกรมและแอปพลิเคชันที่นักศึกษาใช้ประกอบการเรียนมากที่สุด คือ โปรแกรม VooV Meeting จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 51.43 รองลงมา โปรแกรม Line และ Zoom Meeting มีจำนวนเท่ากัน คือ 4 คน คิดเป็นร้อยละ 11.43 ใช้โปรแกรม Youtube มีจำนวน 3 คน ค่าเฉลี่ยร้อยละ 8.57 ใช้ Google From และ Gmail มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน คิดเป็นร้อยละ 5.71 รองลงมาใช้ Wechat และโปรแกรมอื่น ๆ มีจำนวนเท่ากัน คือ 1 คน คิดเป็นร้อยละ 2.86 ส่วนโปรแกรม Kahoot ไม่มีนักศึกษาเลือกใช้

ตาราง 4 ปัญหาในการเรียนระบบออนไลน์ของนักศึกษา

ปัญหาด้านการเรียนระบบออนไลน์ของนักศึกษา	ระดับความคิดเห็น (%)					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
ด้านบุคคล								
1. บทเรียนยาก รู้สึกท้อแท้ เหนื่อยใจ ไม่อยากเรียน	4	8	11	8	4	3.00	1.171	ปานกลาง
2. งานยุ่ง ไม่สามารถจัดสรรเวลาที่ลงตัวได้	6	6	11	8	4	3.05	1.241	ปานกลาง
3. ปัญหาด้านการเงิน ไม่สามารถหาเงินมาใช้ในการเรียน	4	3	10	11	7	2.60	1.223	ปานกลาง
4. ไม่สามารถบังคับตนเองให้มีสมาธิและจดจ่อกับการเรียนได้ทั้งคาบเรียน	5	7	10	9	4	3.00	1.219	ปานกลาง
รวมด้านบุคคลที่มีต่อการเรียนระบบออนไลน์						2.91	1.213	ปานกลาง
ด้านการเรียน								
1. การเรียนระบบออนไลน์ ทำให้นักศึกษาไม่มีสังคมเพื่อนร่วมชั้นเรียน	4	7	14	6	4	3.03	1.133	ปานกลาง
2. อาจารย์สั่งการบ้านเยอะ/ส่งไม่ทัน	4	3	14	10	4	2.8	1.116	ปานกลาง
3. การเรียนระบบออนไลน์ ทำให้ติดต่อกับอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นไม่สะดวก	3	8	15	7	2	3.09	0.996	ปานกลาง
4. นักศึกษาไม่ถนัดการใช้โปรแกรมแอปพลิเคชันในการเรียน	1	3	8	15	8	2.26	0.995	น้อย
รวมด้านการเรียนของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนระบบออนไลน์						2.79	1.112	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม								
1. สถานที่พักอาศัยไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต	1	2	7	12	13	2.03	1.028	น้อย
2. บรรยากาศในการเรียนไม่เอื้ออำนวย เช่น เสียงดัง อากาศร้อน	0	2	14	13	6	2.34	0.826	น้อย
รวมด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนระบบออนไลน์						2.19	0.927	น้อย
ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้								
1. สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้เกิดความขัดข้องระหว่างเรียน	3	4	14	10	4	2.77	1.071	ปานกลาง
2. โปรแกรมที่ใช้เรียนและใช้ส่งงานเกิดความขัดข้อง	1	4	15	10	5	2.60	0.962	ปานกลาง
3. หนังสือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มีน้อย	2	3	17	7	6	2.66	1.040	ปานกลาง
รวมด้านสิ่งสนับสนุนของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนระบบออนไลน์						2.68	1.028	ปานกลาง

จากตาราง 4 ปัญหาในการเรียนระบบออนไลน์ของนักศึกษา จำแนกเป็น 4 ด้าน ดังนี้ (1) ด้านบุคคล ปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.91 (S.D. เท่ากับ 1.213) โดยหัวข้อ งานยุ่งไม่สามารถจัดสรรเวลาที่ลงตัวได้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.05 (S.D. เท่ากับ 1.241) รองลงมา คือ หัวข้อบทเรียนยาก รู้สึกท้อแท้ เหนื่อยใจไม่อยากเรียนและหัวข้อไม่สามารถบังคับตนเองให้มีสมาธิและจดจ่อกับการเรียนได้ทั้งคาบเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน คือ 3.00 (S.D. เท่ากับ 1.171)

และ 1.219) มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ หัวข้อปัญหาด้านการเงิน ไม่สามารถหาเงินมาใช้ในการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.60 (S.D. เท่ากับ 1.223) ตามลำดับ (2) ด้านการเรียน ปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.79 (S.D. เท่ากับ 1.112) โดยหัวข้อการเรียนระบบออนไลน์ ทำให้ติดต่ออาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นไม่สะดวก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 3.09 (S.D. เท่ากับ 0.996) รองลงมา คือ หัวข้อการเรียนระบบออนไลน์ ทำให้นักศึกษาไม่มีสังคมเพื่อนร่วมชั้นเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.03 (S.D. เท่ากับ 1.133) รองลงมา คือ หัวข้ออาจารย์สั่งการบ้านเยอะ/ส่งไม่ทัน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 (S.D. เท่ากับ 1.116) มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด คือ หัวข้อนักศึกษาไม่ถนัดการใช้ โปรแกรม แอปพลิเคชันในการเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.26 (S.D. เท่ากับ 0.995) (3) ด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.19 (S.D. เท่ากับ 0.927) โดยหัวข้อบรรยากาศในการเรียนไม่เอื้ออำนวย เช่น เสียงดัง อากาศร้อน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.34 (S.D. เท่ากับ 0.826) รองลงมา คือ หัวข้อสถานที่พักอาศัยไม่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.03 (S.D. เท่ากับ 1.028) และ (4) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ ปัญหาภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.68 (S.D. เท่ากับ 1.028) โดยหัวข้อสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร ทำให้เกิดความขัดข้องระหว่างเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ 2.77 (S.D. เท่ากับ 1.071) รองลงมาคือ หัวข้อหนังสือเอกสารอิเล็กทรอนิกส์มีน้อยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.66 (S.D. เท่ากับ 1.040) รองลงมา คือ หัวข้อโปรแกรมที่ใช้เรียนและใช้ส่งงานเกิดความขัดข้องมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.60 (S.D. เท่ากับ 0.962)

3. การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การเลือกวิธีการสอนและเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ซึ่งในแบบสอบถามผู้วิจัยแบ่งการสอนออกเป็นสองแบบ คือ สอนโดยการอธิบาย และสอนโดยการฝึกปฏิบัติ

1. สอนโดยการอธิบาย

ผลจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ดังตาราง ดังนี้

ตาราง 5 การจัดการเรียนการสอนโดยการบรรยาย

การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	จำนวน (N=7)	ร้อยละ
1. ใช้ภาษาอะไรในการอธิบาย		
1.1 ภาษาไทย	3	42.86
1.2 ภาษาจีน	4	57.14
1.3 ทั้งไทยและจีน	0	0.00
2. เวลาอธิบายเลือกใช้วิธีการเทียบระหว่างภาษาไทยและจีน		
2.1 เลือกใช้	6	85.71
2.2 ไม่เลือกใช้	1	14.29
3. เวลาอธิบายปัญหาที่ผู้เรียนถาม จะนำวิธีการให้เหตุผลแบบนิรนัยมาใช้		
3.1 ใช้	5	71.43
3.2 ไม่ใช้	2	28.57
4. เวลาอธิบายประโยคภาษาจีน จะสร้างสถานการณ์หรือใช้ประโยคตัวอย่างก่อน แล้วค่อยมีการใช้วิธีการให้เหตุผลแบบอุปนัย		
4.1 ใช้	7	100
4.2 ไม่ใช้	0	0.00

จากตาราง 5 พบว่า อาจารย์ผู้สอนจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 เลือกใช้ภาษาจีนในการอธิบายเนื้อหา มี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 เลือกใช้ภาษาไทยในการอธิบายเนื้อหา มี 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 เวลาอธิบายเลือกใช้วิธีการเทียบระหว่างภาษาไทยและจีน มี 1 คน ร้อยละ 14.29 เวลาอธิบายไม่เลือกใช้วิธีการเทียบระหว่างภาษาไทยและจีน มี 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 เวลาอธิบายปัญหาที่ผู้เรียนถาม จะนำวิธีการให้เหตุผลแบบนิรนัยมาใช้ มี 2 คน คิดเป็นร้อยละ

28.57 เวลาอธิบายปัญหาที่ผู้เรียนถาม จะไม่นำวิธีการให้เหตุผลแบบนิรนัยมาใช้ และมี 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เวลาอธิบายประโยคภาษาจีน จะใช้วิธีการสร้างสถานการณ์หรือใช้ประโยคตัวอย่างก่อน แล้วค่อยมีการใช้วิธีการให้เหตุผลแบบอุปนัย

2. สอนโดยการฝึกปฏิบัติ

ผลจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ดังตาราง ดังนี้

ตาราง 6 การจัดการเรียนการสอนโดยการฝึกปฏิบัติ

การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน	จำนวน (N=7)	ร้อยละ
1. ในห้องเรียน เลือกใช้วิธีการฝึกแบบใดกับนักเรียน		
1.1 พูดปากเปล่า	6	85.71
1.2 แบบฝึกหัดในหนังสือ	1	14.29
2. แบ่งกลุ่มในการฝึกปฏิบัติ		
2.1 บ่อย	3	42.86
2.2 บางครั้ง	4	57.14
2.3 ไม่เคย	0	0.00
3. เลือกใช้วิธีใดต่อไปนี้ในการฝึกปฏิบัติ (เลือกได้มากกว่า 1 ข้อ)		
3.1 อ่านตาม	2	28.57
3.2 แต่งประโยค	5	71.43
3.3 ถามตอบ	3	42.86
3.4 แก้ประโยคที่ผิด	2	28.57
3.5 ดูรูปแล้วตอบ	2	28.57
3.6 อื่น ๆ	0	0.00

จากตาราง 6 จะเห็นว่า อาจารย์ผู้สอนให้ความสำคัญกับการฝึกจากการพูดปากเปล่า มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 85.71 มี 1 คน คิดเป็นร้อยละ 14.29 เลือกใช้วิธีการฝึกจากแบบฝึกหัดในหนังสือ มีจำนวน 4 คน มีการแบ่งกลุ่มในการฝึกปฏิบัติเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 57.14 มี 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 แบ่งกลุ่มในการฝึกปฏิบัติบ่อย และมีผู้สอน จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 71.43 เลือกการฝึกแต่งประโยคมาเป็นกิจกรรมฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนมากที่สุด

3. ประสิทธิภาพการสอนของผู้สอน

ผลจากการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม ดังตาราง ดังนี้

ตาราง 7 ประเมินประสิทธิภาพการสอน

คุณคิดว่าประสิทธิภาพการสอนออนไลน์ของคุณเป็นเช่นไร	จำนวน	ร้อยละ
1. ดีมาก	4	57.14
2. ธรรมดา	3	42.86
3. ไม่ดี	0	0.00

จากตาราง 7 จะเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนคิดว่าตนเองมีประสิทธิภาพการสอนอยู่ในระดับดีมาก มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 57.14 คิดว่าประสิทธิภาพการสอนของตนเองอยู่ในระดับธรรมดา มีจำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 42.86 จากผลสำรวจผลการประเมินมีความแตกต่างกันไม่มาก

เพื่อเป็นการส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพด้านการสอน อาจารย์ผู้สอนอาจมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นด้านการเรียนการสอนซึ่งกันและกัน เพิ่มรูปแบบด้านการสอนให้มีความหลากหลายขึ้น เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนอยากเรียน อีกทั้งผู้สอนและผู้เรียนควรต้องมีส่วนร่วมสัมพันธ์กัน การสอนออนไลน์ก็จะเกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายที่กำหนด

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษา เรื่อง พฤติกรรมและปัญหาด้านการเรียนของนักศึกษาหลักสูตรออนไลน์ สาขาภาษาจีนธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกริก มีประเด็นองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ทราบถึงปัญหาของนักศึกษาในการเรียนระบบออนไลน์
2. สถาบันอุดมศึกษา ได้แนวทางในการจัดการเรียนการสอนนักศึกษาหลักสูตรออนไลน์ เพื่อพัฒนาความสามารถในด้านการเรียนรู้ อาจารย์ผู้สอนควรเน้นในเรื่องการฝึกปฏิบัติ เพื่อเป็นรากฐานในการนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

สรุป

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ด้านนักศึกษา พฤติกรรมการใช้สื่อเรียนออนไลน์ จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาใช้โทรศัพท์มือถือเป็นอุปกรณ์ในการเรียนออนไลน์มากที่สุด และสถานที่ที่ใช้ในการเรียน คือ ที่บ้าน แอปพลิเคชันที่ใช้ประกอบการเรียนบ่อยสุด คือ ระบบ VooV Meeting เนื่องจากต้องใช้ในการเข้าเรียน ผู้วิจัยจำแนกปัญหาการเรียนระบบออนไลน์เป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านบุคคล ด้านการเรียน ด้านสิ่งแวดล้อมและด้านสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้ จากปัญหาการเรียนระบบออนไลน์ของนักศึกษา ทั้ง 4 ด้าน ดังกล่าว ผู้วิจัยนำผลการสำรวจมาวิเคราะห์นำไปสู่ข้อเสนอแนะเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน ดังนี้ (1) ด้านบุคคล จากผลสรุปด้านผู้เรียน พบว่า นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนส่วนใหญ่เป็นนักศึกษาที่ทำงานไปด้วย เรียนไปด้วย บางครั้งมีงานเร่งด่วนที่ต้องบริหารจัดการ หรือบางครั้งเวลาในการเลิกงานไม่แน่นอน ปัญหาเหล่านี้ล้วนมีผลกระทบต่อการเรียน ทำให้ไม่สามารถจัดสรรเวลาการเรียนได้ลงตัว ทั้งนี้ จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะผู้สอนเสนอแนวทางให้ผู้เรียนปรึกษา หรือทำข้อตกลงกับผู้สอนเกี่ยวกับตารางเรียน บริหารจัดการเวลา และหาเวลาเรียนที่เหมาะสมกับตนเองได้ เพื่อไม่ให้กระทบกับภาระและกิจกรรมอื่น ๆ ของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาเมธี จันทวโส และคณะ (2565, หน้า 66) ซึ่งกล่าวว่า “เวลาไม่ใช่ปัญหา เลือกได้ การเรียนผ่านระบบออนไลน์สามารถเลือกเรียนเวลาที่สะดวกได้ตามต้องการ” เนื่องจากการเรียนแบบออนไลน์ เป็นการเรียนที่มีความยืดหยุ่นสูง ดังนั้น ผู้เรียนต้องมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพราะไม่มีใครมาคอยคุม ฉะนั้น เมื่อมีปัญหาการเรียน ควรรีบแจ้งผู้สอนทันทีปรึกษาเพื่อหาทางแก้ไข (2) ด้านการเรียน จากผลสรุปด้านการเรียน พบว่า ไม่สามารถติดต่ออาจารย์และเพื่อนร่วมได้สะดวก เพราะการเรียนระบบออนไลน์นั้นมีข้อจำกัดคือ ผู้สอนและผู้เรียนไม่ได้เจอแบบเผชิญหน้า จึงทำให้ไม่สามารถสอบถามในสิ่งที่สงสัยหรือให้คำปรึกษาทางด้านการเรียนได้ โดยในกรณีที่

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอแนวทางให้ผู้สอนมีการแลกเปลี่ยนช่องทางการติดต่อ เช่น ไลน์ วีแชท เฟสบุ๊ก หรือเบอร์โทรศัพท์เพื่อติดต่อสื่อสารแก่นักศึกษา เมื่อมีปัญหาการเรียนนักศึกษาสามารถติดต่อได้ทันที อีกทั้ง ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง สอดคล้องกับ มาร์ติน และคณะ (Martins and Others, 2018) กล่าวว่า การมีปฏิสัมพันธ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากในการเรียนการสอนออนไลน์ ผู้เรียนและผู้สอนต้องมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันโดยตรง และสามารถทำกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกันได้โดยสื่อปฏิสัมพันธ์ (3) ด้านสิ่งแวดล้อม จากผลสรุปด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในการเรียนไม่เอื้ออำนวย เช่น เสียงดัง อากาศร้อน ซึ่งปัญหาดังกล่าวล้วนมีผลกระทบต่อผู้เรียนออนไลน์ จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอแนวทางด้านสิ่งแวดล้อมให้ผู้เรียน ช่วงก่อนถึงเวลาเข้าเรียนผู้เรียนควรจัดเตรียมสถานที่ หรือหาสถานที่ที่เหมาะสมกับการเรียน ทั้งนี้ควรมีอากาศที่ถ่ายเทสะดวก และไม่มีเสียงรบกวนเพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับ กัญญา สิกขมาน (2554) ได้กล่าวไว้ว่า สิ่งจำเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ระบบออนไลน์ การมีสถานที่ที่เงียบสงบ จัดเป็นสิ่งที่จำเป็นอันดับแรกที่สุดที่ผู้เรียนควรจะต้องมีเพื่อให้มีประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ดังนั้น ผู้เรียนควรให้ความสำคัญกับการเลือกสถานที่เรียนออนไลน์ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการเรียนรู้ และ (4) ด้านสิ่งสนับสนุนการเรียน จากผลสรุปด้านสิ่งสนับสนุนการเรียน สัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่คงที่และไม่เสถียร ทำให้ภาพไม่ชัด เสียงกระตุกหรือขาดหายในช่วงเวลาเรียน จนอาจส่งผลให้นักศึกษาเรียนไม่รู้เรื่อง ตามไม่ทัน และออกจากห้องเรียนออนไลน์ในที่สุด เกิดผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเรียนรู้ จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเสนอแนวทางด้านสิ่งสนับสนุนการเรียน โดยให้ผู้เรียนก่อนเข้าเรียนผู้เรียนควรหาสถานที่ที่มีสัญญาณอินเทอร์เน็ตครอบคลุมพื้นที่ หรือเลือกใช้เครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีความเร็วและแรงพอที่จะสามารถทำการเรียนการสอนได้ตลอดทั้งรายวิชา ซึ่งสอดคล้องกับ สรिता เจือศรีกุล และคณะ (2563, หน้า 99) ที่ได้ศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอน ศิลปะปฏิบัติออนไลน์ในสถานการณ์ฉุกเฉิน กรณีศึกษาสถานการณ์โควิด

วิด-19 ซึ่งได้ทำการศึกษาในปีการศึกษา 2563 พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนการสอนออนไลน์มากที่สุดคือ อุปกรณ์การสื่อสารและสัญญาณอินเทอร์เน็ต เพราะอุปกรณ์การสื่อสารและสัญญาณอินเทอร์เน็ตนั้น เป็นปัญหาที่ผู้เรียน สามารถแก้ไข ปัญหาหรือหาทางออกได้ และเมื่อเครือข่ายอินเทอร์เน็ตสามารถเชื่อมต่อกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนการสอนสะดวก รวดเร็วขึ้น ส่งผลให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องไม่เกิดการติดขัด

2. ด้านอาจารย์ผู้สอน จากผลการสำรวจ จะเห็นว่าอาจารย์ผู้สอนเป็นอาจารย์รุ่นใหม่ การจัดการเรียนการสอน โดยการบรรยาย ผู้สอนทั้ง 7 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ใช้วิธีการสร้างสถานการณ์หรือใช้ประโยคตัวอย่างก่อน แล้วค่อยมีการใช้ วิธีการให้เหตุผลแบบอุปนัย ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การสอนโดยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่เป็นจริงหรือเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจอย่างถ่องแท้ ดังคำกล่าวของ ทิศนา ขัมมณี (2550, หน้า 370) ที่ว่าการสอนโดยใช้ สถานการณ์จำลองเสมือนจริง เป็นกระบวนการที่ผู้สอนใช้ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยอาจารย์ ผู้สอนจัด สถานการณ์ขึ้นเลียนแบบของจริง โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการแก้ปัญหา ได้ใช้ทักษะกระบวนการคิด และการตัดสินใจจากสถานการณ์นั้น ๆ โดยให้นักศึกษามีส่วนร่วมในบทบาทหรือในสถานการณ์นั้น ๆ ใ้มากที่สุด ส่วนการจัดการ เรียนการสอนโดยการปฏิบัติ อาจารย์ผู้สอนมีการแบ่งกลุ่มในการฝึกปฏิบัติ และเลือกการฝึกแต่งประโยคมาเป็นกิจกรรม ฝึกปฏิบัติในชั้นเรียนมากที่สุด เพื่อกระตุ้นให้นักศึกษานำความรู้ที่เรียนมาใช้ การฝึกแต่งประโยคจะให้นักศึกษาทราบถึงการ เลือกใช้คำในบริบทต่าง ๆ ในภาษาจีน ให้ถูกต้องตามความหมายหรือหน้าที่ของคำนั้น ๆ

อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนออนไลน์นั้นยังมีข้อจำกัด เนื่องจากอาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาไม่ได้เจอแบบ เเผชิญหน้า การเรียนการสอนผ่านทางหน้าจอเท่านั้น ฉะนั้นอาจารย์ผู้สอนควรสอนซ้ำ ๆ เน้นเนื้อหาใจความสำคัญ และต้อง พยายามหากกลยุทธ์ เทคนิคการเรียนใหม่ๆมากระตุ้นเพื่อดึงดูดความสนใจของนักศึกษาให้จดจ่อกับการเรียนออนไลน์ ซึ่งระหว่างเรียน อาจารย์ผู้สอนอาจสุ่มเรียกถามเป็นระยะ เพื่อสังเกตพฤติกรรมการเรียนของนักศึกษา

การจัดการเรียนการสอนระบบออนไลน์ให้มีประสิทธิภาพ อาจารย์ผู้สอนและผู้เรียนล้วนมีส่วนสำคัญ นักศึกษา ต้องปรับตัว เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทความต้องการด้านการเรียนของตนเอง วางแผนการเรียนเพื่อสร้างการเรียนรู้ที่คาดหวัง ว่าจะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมาย ด้านอาจารย์ผู้สอน ควรปรับมุมมอง แนวคิด วิธีการสอนและการจัดการเรียนการสอน ไม่ยึดติดกับวิธีและรูปแบบเดิม แต่ควรปรับเปลี่ยนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและสอดคล้องกับเหตุการณ์ในปัจจุบัน นอกจากนี้ ด้านผู้เรียนและผู้สอน ด้านเนื้อหา สื่อการเรียนและแหล่งเรียนรู้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ระบบการติดต่อสื่อสาร ระบบ เครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศ การวัดและประเมินผล ล้วนมีผลต่อการจัดการเรียนเรียนรู้แบบออนไลน์ การจัดการเรียนรู้ควรมีรูปแบบที่สอดคล้องเหมาะสมกับลักษณะวิชา เมื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดผลลัพธ์ การเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

อาจารย์ผู้สอนสามารถนำข้อเสนอแนะไปเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาด้านการเรียนของผู้เรียน นอกจากนี้ยังสามารถนำแนวทางและข้อเสนอแนะไปพัฒนาการจัดการเรียนการสอน ปรับรูปแบบการสอน ให้มีความหลากหลายเหมาะสม กับความต้องการของผู้เรียน จัดกิจกรรมการสอน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจต่อบทเรียน เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรเพิ่มการวิเคราะห์เรื่องความถี่ในการใช้แอปพลิเคชันเข้าเรียนออนไลน์ เวลาที่สะดวกในการเข้าใช้

2.2 ควรขยายกลุ่มประชากรกลุ่มตัวอย่างให้กว้างขึ้นเพื่อให้ทราบสภาพการเรียนการสอนระบบออนไลน์ในหลาย มิติ เช่น ทำการศึกษากับนักศึกษาคณะอื่น ในมหาวิทยาลัยเกริก หรือขยายกลุ่มศึกษากับมหาวิทยาลัยอื่นที่ทำการเปิดสอน หลักสูตรออนไลน์

2.3 ควรมีการสร้างโมเดลการศึกษา การจัดการเรียนการสอนระบบออนไลน์ เพื่อหารูปแบบที่เหมาะสม พัฒนา บทเรียนเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบันมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณา ลิกขมาน. (2554). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาการสื่อสารภาษาอังกฤษธุรกิจโดยใช้การสอนแบบ E-Learning*. เข้าถึงได้จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/mcjou/article/view/266886/179002>. 18 มกราคม 2567.
- จุฬารัตน์ บุษบก. (2565). สมรรถนะดิจิทัล: ทักษะเพื่อการเรียนรู้ที่ยั่งยืนตามเป้าหมายของการประชุมเอเปคด้านการศึกษา 2022. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 18(24), 70–85.
- จักรกฤษณ์ โปตาพล. (2563). *การจัดการเรียนรู้ออนไลน์: วิธีที่เป็นไปทางการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <https://slc.mbu.ac.th/wp-content/uploads/2020/06/pdf>. 18 มกราคม 2567.
- เด่น บุญมาวงศ์ พนาวัน ถนอมแก้ว และจิรนาถ ภูริเศวตกำจร. (2565). พฤติกรรมการเรียนออนไลน์และผลการเรียนรู้ของนักศึกษาวิทยาลัยทองสุข. *วารสารสหวิทยาการพัฒนาศาสตร์*, 1(1), 251–257.
- นรินทร์ นนทมาลย์ และคณะ. (2564). การสำรวจปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในมหาวิทยาลัยศึกษาทั่วไปของนิสิตมหาวิทยาลัยพะเยา. *วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา*, 16(20), 61–73.
- ปรัชญนันท์ นิลสุข. (2565). *การจัดการเรียนรู้ในยุคเทคโนโลยีดิจิทัล*. ในเวทีการประชุมวิชาการระดับชาติ “ครุศาสตร์ศึกษา ครั้งที่ 4” นครสวรรค์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พระมหาเมธี จันทวโส และคณะ. (2565). ปัญหาการเรียนออนไลน์. *วารสารวิชาการแสงอีสาน มหาวิทยาลัยมกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน*, 19(1), 61–68.
- วรรณมน เพียรเสมอ และคณะ. (2565). “การศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาจีนมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมต่อการจัดการเรียน การสอนรูปแบบออนไลน์ในสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อโควิด-19” ในการประชุมระดับชาติ ครั้งที่ 14, วันที่ 7–8 กรกฎาคม 2565 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, จังหวัดนครปฐม หน้า 2015–2026.
- วัฒนพร จตุรานนท์ และคณะ. (2563). การศึกษาพฤติกรรมการเรียนออนไลน์และความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ภาษาจีนผ่านระบบออนไลน์ของนิสิตหลักสูตรการศึกษาด้านภาษาจีน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ภาคการศึกษาฤดูร้อน ปีการศึกษา 2562 ตามมาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของของโรคไวรัสโคโรนา 2019. *วารสารวิชาการภาษาและวัฒนธรรมจีน มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ*, 7(2), 291–310.
- สรिता เจือศรีกุล และคณะ. (2563). แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปะปฏิบัติออนไลน์ในสถานการณ์ฉุกเฉิน: กรณีศึกษา สถานการณ์โควิด-19. *ครุศาสตร์สาร*, 14(2), 99–114.
- สุภาภรณ์ หนูเมือง และคณะ. (2565). พฤติกรรมการเรียนและปัจจัยความสำเร็จในการเรียนระบบออนไลน์บนแอปพลิเคชันไมโครซอฟท์ทีม ในช่วงสถานการณ์โควิด-19. *วารสารสหวิทยาการพัฒนาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์*, 12(1), 1–14.
- Brandon, H. (1997). *Multimedia and Training Newsletter*. Retrieved from <http://www.brandon-hall.com/faq.html>. January 13th, 2023.
- Taylor. (2014). A Look at Web-based Instruction Today: An interview with Badrul Khan, Part 1. *eLearn Magazine*. A Publication of ACM. Retrieved from <http://elearnmag.acm.org/archive.cfm?aid=2590180>. January 13th, 2023.
- Martins, J., Costa, C., Oliveira, T., Gonçalves, R., & Branco, F. (2018). How smartphone advertising influences consumers' purchase intention. *Journal of Business Research*, 5, 689–700.